

EU trenutno pruža finansijsku potporu za rešavanje problema izazvanih usled pandemije, koji dolazi s nizom uslova kao što su poštovanje demokratskih načela, ljudska prava i vladavina zakona. Srbija sve više odmiče od ovog puta, a zemlja je nedavno pala u kategoriju "prelaznih ili hibridnih režima" - više nije demokratija - prema novoj proceni Freedom House-a.

I to je verovatno razlog što je Srbija jedina zemlja zapadnog Balkana koja nema koristi od paketa pomoći COVID-19 Evropske komisije, iako je predsednik te zemlje tvrdio da je odbio podršku EU rekavši da „ovo nije pomoć EU-a, ovo su zajmovi. ”

„Prijatelj koji je u potrebi zaista je prijatelj“ glasi stara izreka, ali da li bi se to zaista trebalo primeniti kada jedan prijatelj samo uzme, nikad ne uzvрати i prekrši sva obećanja?

Kao deo svog odgovora COVID-19, evropska banka za obnovu i razvoj - EBRD razmatra podršku za elektroenergetske usluge zapadnog Balkana. Među njima je i Elektroprivreda Srbije, odnosno EPS, klijent banke skoro dve decenije. Čini se da će srpska državna elektroprivredna kompanija možda imati pristup kratkoročnom zajmu od 50 miliona evra (55 miliona dolara) uz dvogodišnji period isplate. Ali istorija pokazuje da EPS koji se temelji na uglju, serijski prekršitelj zaštite životne sredine, nije bio najpouzdaniji partner.

Teoretski, EBRD takođe zahteva poštovanje demokratskih principa, ali ima prilično nizak prag, s tim da su zemlje poput Belorusije i Egipta i dalje imale pristup kreditima iz javnog sektora.

Ipak, tokom proteklih 20 godina, EBRD pamti EPS sa preko pola milijarde eura kroz dugačku listu zajmova, od kojih su neke bile pod pritužbama u okviru nezavisnog mehanizma za podnošenje žalbi banke zbog kršenja zaštite životne sredine i društvenih zaštitnih mera.

Manje od obaveze održivosti

U 2018. godini Bankwatch i srpska članica CEKOR podnijeli su žalbu u vezi sa kreditom za restrukturiranje od 200 milijuna eura. Utvrdilo se da je finansijska pomoć EBRD-a energetskim kompanijama u Srbiji bila manja od opredjeljenja banke za održivost, vladavinu zakona i EU standarde.

Istraga mehanizma za usklađivanje pronašla je dokaze o šteti koja je povezana sa poslovanjem EPS-a, kao i dokaze o neadekvatnoj dubinskoj istrazi i praćenju projekta restrukturiranja EPS-a. Pokazalo je da je EBRD učinio loš posao u proceni i ublažavanju rizika i potencijalne štete, "koji ne odražavaju adekvatno veličinu nekih ekoloških i

društvenih izazova s kojima se EPS suočava, pogotovo jer se i dalje odražavaju u seriji PCM-a" [mehanizam za pritužbe na projekte] žalbe na operacije EBRD-a koji podržavaju EPS. " Čini se da banka zažmuri na mnoge druge prakse energetske kompanije, čak i kada krši nacionalne zakone i međunarodne ugovore, i postavlja zabrinutost zbog uticaja kompanije na primenu zakona o životnoj sredini. Što je još gore, poslednjih godina nije bilo nimalo poboljšanja u načinu poslovanja kompanije i poslovanja.

Na primer, dok su susedna Severna Makedonija i Crna Gora ukinule planove za novi kapacitet uglja - gotovo sve zemlje EU ukidaju upotrebu uglja u proizvodnji električne energije - Srbija je, putem EPS-a, jedina zemlja u regionu koja ima novu elektranu na uglj u izgradnji.

Ovaj projekt, Kostolac B3, imao je nekoliko pravnih problema u poslednjih šest godina, od izdavanja građevinskih dozvola pre izrade ekološke procjene, do deljenja projekta na delove, što otežava pravne izazove. EPS je upravo potpisao preliminarni ugovor o još jednoj novoj elektrani na ugljen, Kolubara B. Izveštaji vesti spominju projekat od 385 milijuna evra za jedinicu uglja od 350 megavata u Kolubari.

I u rudarskom basenu Kolubara, EPS je započeo s razvojem novog polja lignita pre nego što se objave rezultati procene uticaja na životnu sredinu. Kompanija je već promenila tok reke i puta i svoje kopače premestila u rudarsko polje koje nije dozvoljeno za rad.

Napokon, u postojećoj elektrani Kostolac - najvećem zagađivaču sumpor-dioksidom u Evropi u 2016. godini, ugrađena je nova oprema za smanjenje zagađenja SO₂. Ipak, skoro tri godine nakon što je službeno otvorena oprema za odsumporavanje, još uvijek nije funkcionalna.

Što je još više zabrinjavajuće, srpsko Ministarstvo zaštite životne sredine prošlog decembra organizovalo je novo javno savetovanje o uticaju na desulfurizaciju na životnu sredinu, koje je već izgrađeno. To je tako grubo kršenje zakona o proceni utjecaja na okolinu da bi sam trebao pokrenuti istragu zbog ekoloških zločina.

Svi ovi primeri pokazuju moć EPS-a nad srpskim organima zaštite životne sredine, i nastavljaju da pronalaze načine legalizacije štetnih praksi kompanije.

Bez ozbiljnih reformi, nema više financijske pomoći

U pismu upravnom odboru EBRD-a vidimo da je banka trebala bolje da se izvuče iz ove toksične veze i prekine veze koje su EPS hranile skoro 20 godina.

Ekološka i društvena šteta EPS-a daleko je jedini problem. Iako EBRD pokušava da opravda svoju podršku EPS-u navodeći „uticaj tranzicije“, kompanija je bila otporna na sprovođenje svih vrsta reformi, uključujući one koje bi mogle povećati njenu efikasnost i profitabilnost.

Bez ozbiljnih reformi srpski energetska gigant neće više dobiti finansijsku pomoć

Finansijsku potporu vredi razmotriti samo ako EPS - i srpska država, zapravo - u nekom trenutku pokaže neke uverljive znakove mudrosti zaustavljanjem svih neovlašćenih operacija, zaustavljanjem svih planova koji štete zdravlju i životnoj sredini i predstavljanjem jasanog plana rehabilitacije.

Bilo kakva finansijska pomoć kompaniji koja ne reaguje, poput EPS-a, blanko je ček za nastavak poslovanja na širenju ugljene infrastrukture i smanjenju zaštite životne sredine uz ubrzanje klimatskih promena i pretvaranje života ljudi u pogođenim zajednicama u očajanje.
Izvor: devex.com